

עץ הזית כשעת מחנך

הרב יחזקאל פרנקל,
מלמד במכללת אורות ובישיבת ההסדר 'הר ברכה'.

הסבר רקע

להלן תמליל הקלטה מהגינה של משפחת פרנקל באלון מורה. האזינו לקולות ובעיקר לרגשות:

"בלי מכות, זה הורס!

שתי ידיים!

לאט. נחת! זה יקח הרבה זמן.

מכונה לא תעזור – אחד אחד.

מתי כבר יגיע השמן?

להירגע, גם כשזה יגיע, זה לא יהיה לגמרי שלך."

כל יום אנו אומרים בקריאת שמע 'ואספת דגנך ותירשך ויצהרך [...] ולמדתם אותם את בניכם'.

אספתם פעם את יצהרכם!?

משפחתנו זכתה, והייתי רוצה לחלוק אתכם קצת תיאורים וקצת מסקנות חינוכיות מהמסיק המשפחתי:

על פי מסורת ה'מקומיים' לאחר הגשם הראשון הזית מקבל עוד נפת, ואז – לעבודה!

גיוס של כל הידיים העובדות במשפחה, אליהם יצטרפו עיניים צופיות של הקטנים, איסוף סדינים ויריעות, שקים וסולמות – ויוצאים למסיק.

ארץ ישראל נותנת פירותיה בעין יפה, אבל היא לא הבטיחה להיפרד מהם בקלות!

מכות לעצים במקלות ארוכים יורידו זיתים ליריעות, אבל פרי רב עדיין יישאר על העץ, מחכה לייחס אישי.

יד אחת בענף והשנייה 'חולבתי' ממנו את הזיתים. כאן למדים שבחיים אין 'בערך', 'כאילו', יד אחת בסלולארי והשנייה עובדת. כך הם לא ירדו. מסקנה ראשונה: כדי להצליח במשהו צריך שתי ידיים וכל הלב.

"אבא, בא כבר נגמור את העץ הזה זריו, בקושי אספנו". לא. הזית הזה, עקשן שכמותו, ארץ ישראלי טיפוס, מפזר את פריו סביב סביב להתפאר. ואתה תסתובב סביבו כדי להגיע לכל נקודה שבו, למעלה ולמטה ולכל פאותיו; מסקנה שנייה: לא להתייאש. לא לעצור באמצע. להמשיך לטפל באתגר מכל צדדיו. בדבקות.

"אוף, בא נקנה 'מנענעת'², זה היה קל יותר". ילדים מבקשים זיתים בקלות, בקבלנות.

"ילדים, תראו את השכנים בכפרים. בנחת! מה הלחץ?"

לך תתווכח עם האדם המערבי הצעיר שבתוך ילדיך (ובתוכך)... שבקליק רגיל לשנות את כל התמונה במשחק המחשב... מסקנה נוספת: יש ערך לתהליך. לעמל.

ולבסוף מצטברת כמות, יש כבר יכול שתפיק תוצרת בבית הבד.

שמן זית שלך! מעשה אצבעותיך! זית זית הורדת והנה הנוזל הירוק, היקר כעת כפליים – הוא שלך.

¹ הדפים, כולל ההארות והשאלות בתחילתם ו'או' בסופם, בעריכת יונה גודמן.

² מכונה חקלאית מקצועית, בשימוש במטעים מסחריים. מנענעים בעזרת מנוע את הגזע ואז הפרי יורד תוך שניות בכמויות גדולות.

עבודה עברית. עצים עבריים. איזה סיפוק, איזו תמורה יפה ובריאה לעבודה הקשה.

רגע! תרומות ומעשרות!

והנה עשרה אחוזים (כמעט) – לעניים!

”אבא, זה המון! בקושי נשאר לנו!”

הלב נותן בכבודות, אבל הציווי מקבל עומק, משמעות, נוכחות: את פרי מעשיך, כוחותיך, שעותיך – לתת! זכור מהיכן זה בא, ומהיכן אתה באת. למה ולמי אתה שייך (את המסקנה תסיקו לבד).

אנו כמחנכים נזכרים במה שאמרו חז”ל: ”אמר רבי אליעזר בן רבי שמעון: נוח לו לאדם לגדל לגיון אחד משל זיתים בגליל ולא לגדל תינוק אחד בארץ ישראל” (מדרש רבה, בראשית פרשה כ פסקה ו).
”ואספת דגנך ותירשך ויצהרך [...] ולמדתם אותם את בניכם”.

הרהורים חינוכיים

- א. ומה אנו נעשה, עירוניים שכמונו (כן, במישור זה גם ביישובים קהילתיים גדלים 'עירוניים')? כיצד נחנך ונתחנך לכל הנפלא שעבודת האדמה נותנת לנו ולאמונתו?
- ב. בעשורים הראשונים של המדינה למדו חקלאות כשעה בתוך המערכת בכל בתי הספר (גם בעיר). למדו ועבדו, אפילו בחלקה קטנה ליד המדרכה. באותם ימים כשאמרו עבודה התכוונו לעבודה. עם הידיים. אף תנועות הנוער יצאו לשבוע עבודה **בשדה**. האם כל זה נעשה רק כדי לגדל את הדור הבא של החקלאים או אולי כדי לחנך את כולנו לערכי חיים?
- ג. השבת נקרא את הציווי האלוקי ליצחק: ”שכן בארץ הזאת”, עליו אומר המדרש: ³”הוי נוטע, הוי זורע, הוי נציב.”⁴ האם אף אנו יכולים וצריכים ללמוד מציווי זה? מה ואיך?
- ד. דווקא בשנת השמיטה כה מתבקש תיקון יחסנו לאדמה ולגידוליה. כיצד נעשה זאת עם עצמנו? עם ילדינו? עם תלמידינו?

”מתחילת ברייתו של עולם לא נתעסק הקב”ה אלא במטע תחילה, ה”ה”ד: ”ויטע ה’ גן בעדן מקדם”,
אף אתם, כשתכנסו לארץ לא תתעסקו אלא במטע תחילה, ה”ה”ד: ”כי תבואו אל הארץ ונטעתם”.”
(ויק”ר כה, ה)

מסביב לדפים:

- א. מי שמוכנה לשתף את כלל הבנות במחשבות בתחומי חינוך וחיים המתאימות לרוח של ”בעין חינוכית”, מוזמנת לשלחן אליי: yyg8@zahav.net.il.
- ב. ניתן לעשות מנוי אישי (ללא עלות) על דפי ”בעין חינוכית”. נא לפנות לשרון: sharonz@orot.ac.il.
- ג. מומלץ לשמור על דפי ”בעין חינוכית” לשימוש עתידי.
- ד. נשמח אם תפיצו את הדברים הלאה, למשפחה ולחברים מחוץ למכללה.

³ בר”ר, סד, ב.

⁴ סוג של פעולת נטיעה (רד”ל) או פעולת הרכבה באילנות (מתנות כהונה).